

“Credit crunch; de betekenis in het perspectief van de eilanden en een blik op de toekomst”.

Drs. A.G.Romero
5 en 6 November 2009

Agenda

1. Traditionele versus moderne financiering in de hypotheekmarkt.
2. Macro-prudentieel kader bankensector in de Ned. Antillen (2008- 2009).
3. Economische ontwikkeling in de regio en bij onze belangrijkste handelspartners.
4. "Stress testing" en de resultaten hiervan.
5. Ontwikkeling in de kerneconomische grootheden 2007-2009.
6. Afronding/conclusies.

Kosten financiële crisis

- IMF rapporteert op 9 augustus 2009 de volgende resultaten van een onderzoek naar de wereldwijde financiële crisis:
 - Kosten crisis 11,9 biljoen ($11,9 \times 10^{12}$) dollar:
 - Waarvan 10,2 biljoen dollar alleen in ontwikkelde (rijke) landen. (vb. G-20 landen).
 - Veroorzaakt door afschrijvingen risicovolle beleggingen, verstrekken van kredietgaranties en liquiditeitsinjecties in de financiële markten.
 - Gelijk aan **20%** van de wereldproductie.

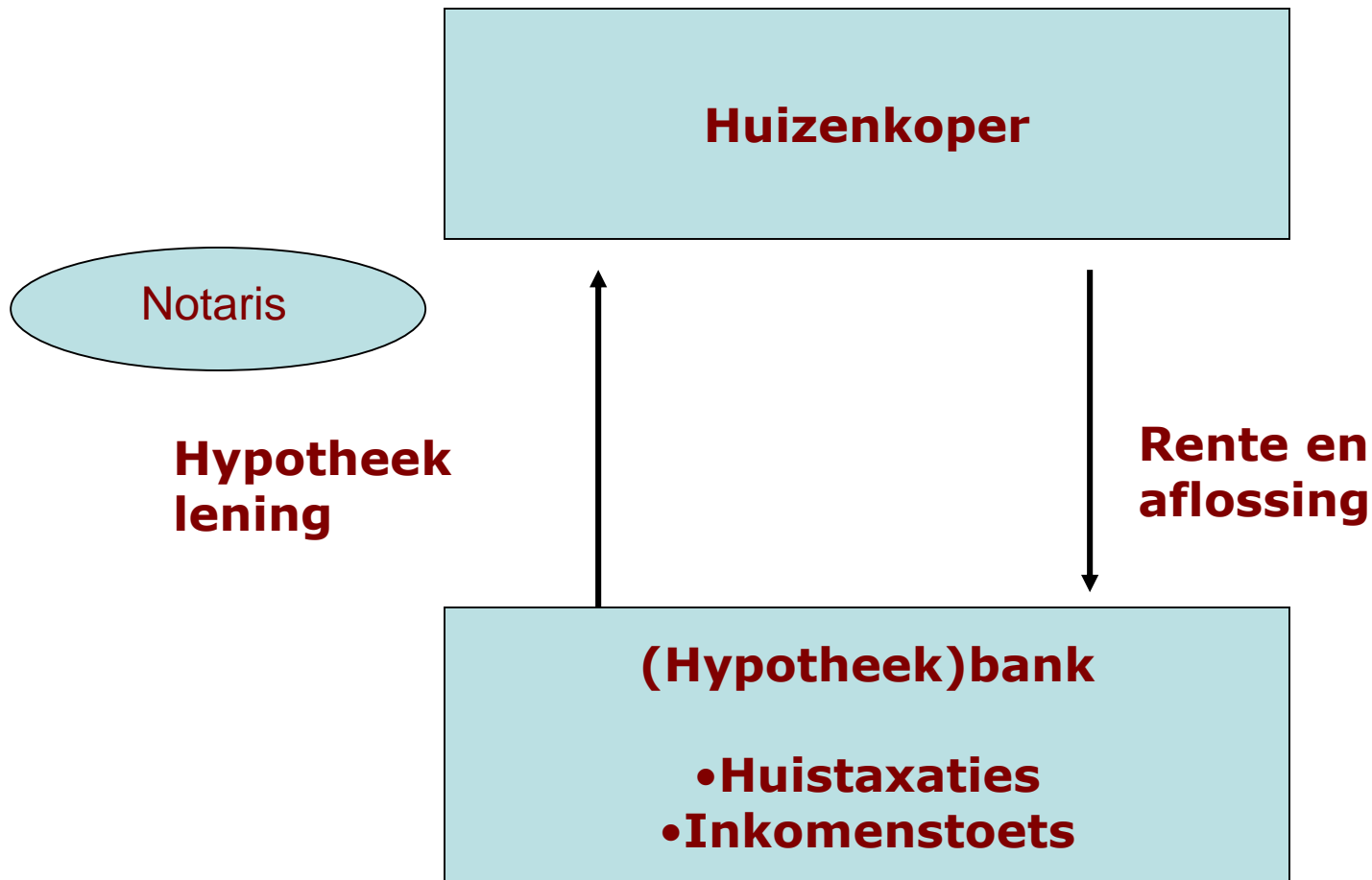
Famous Quotes

"What we know about the global financial crisis is that we don't know very much."

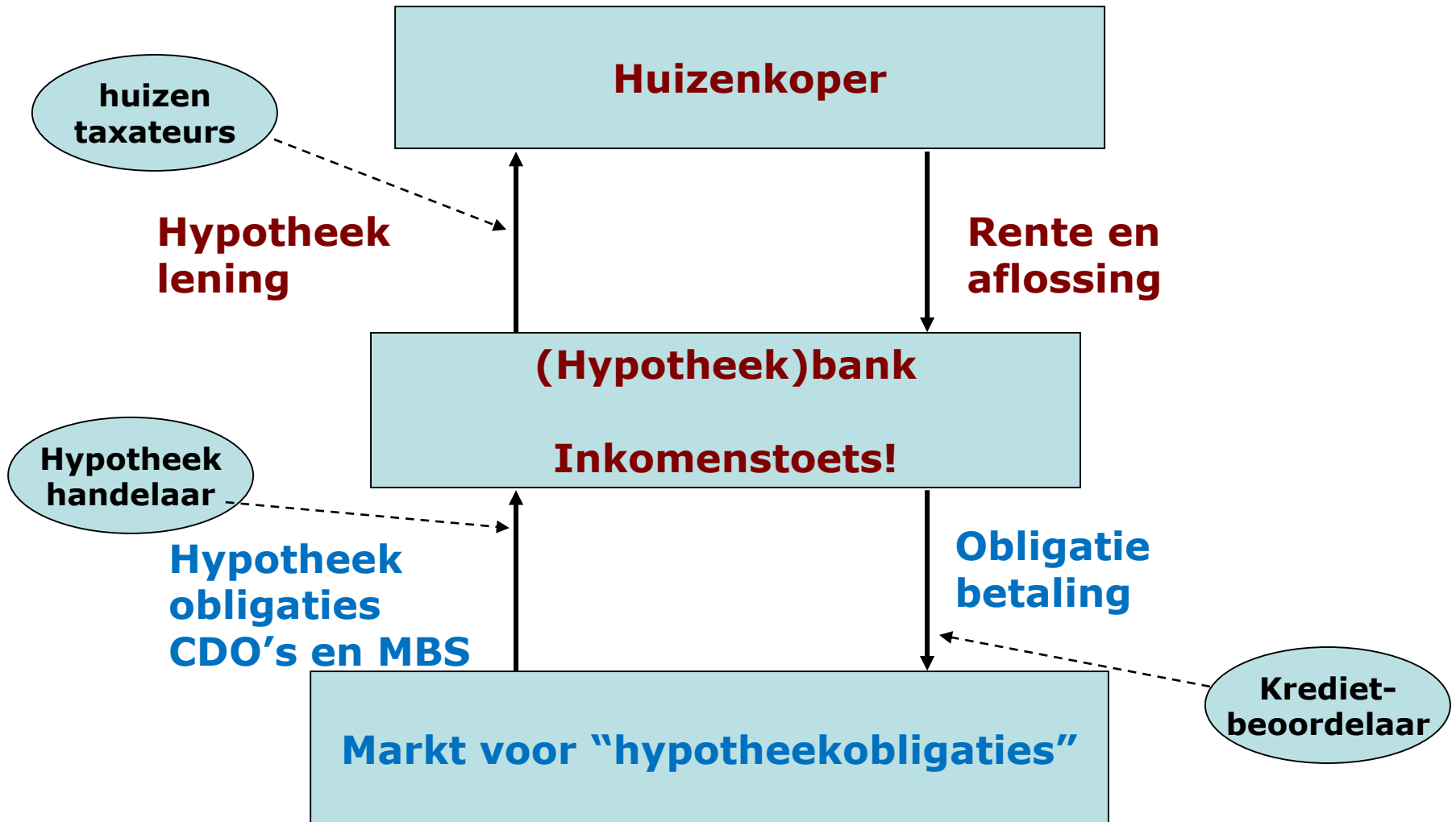
Professor Paul Samuelson

1. Traditionele- en moderne financiering in de hypotheek markt.

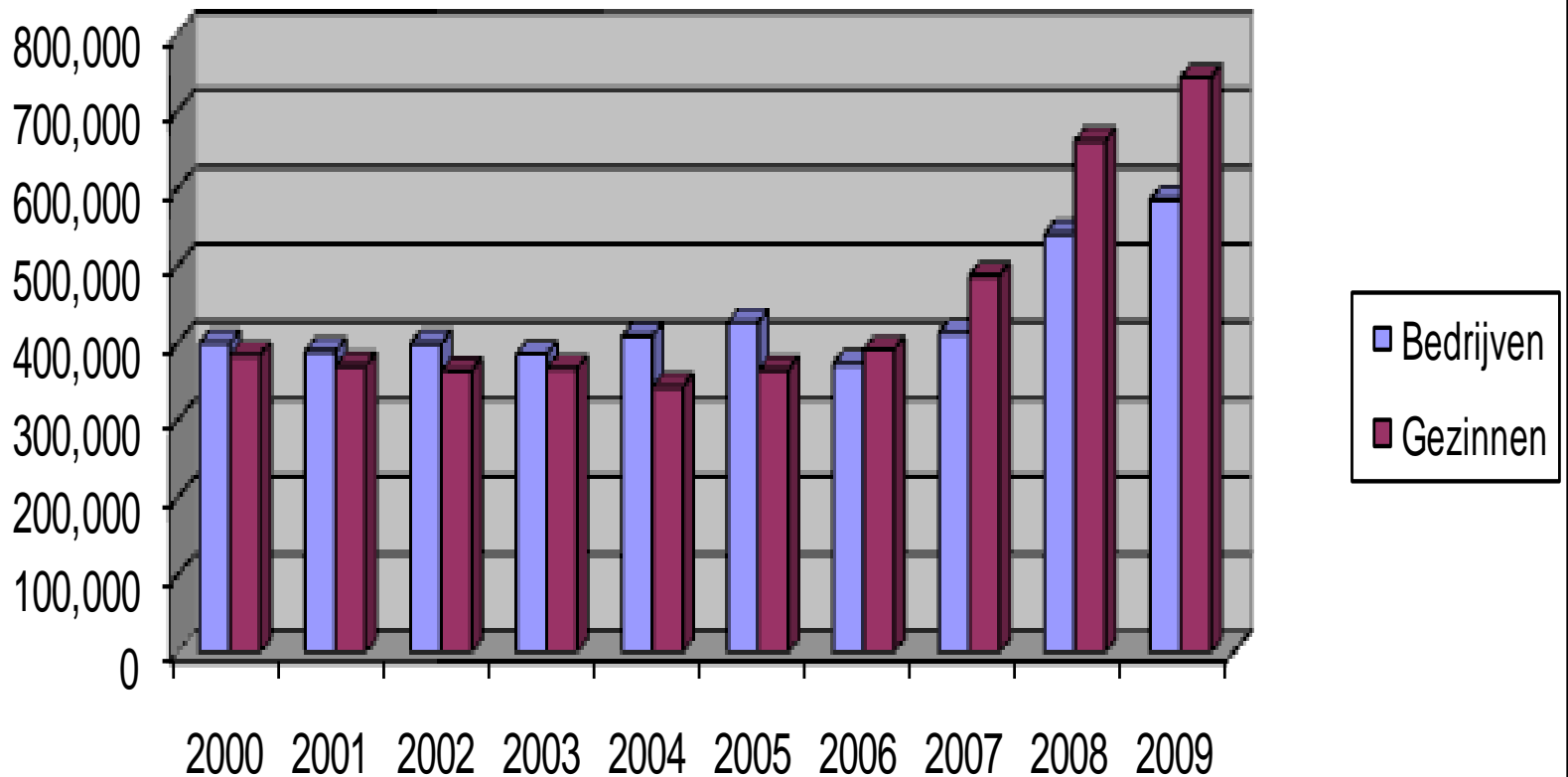
Traditioneel model

"Nieuw" model

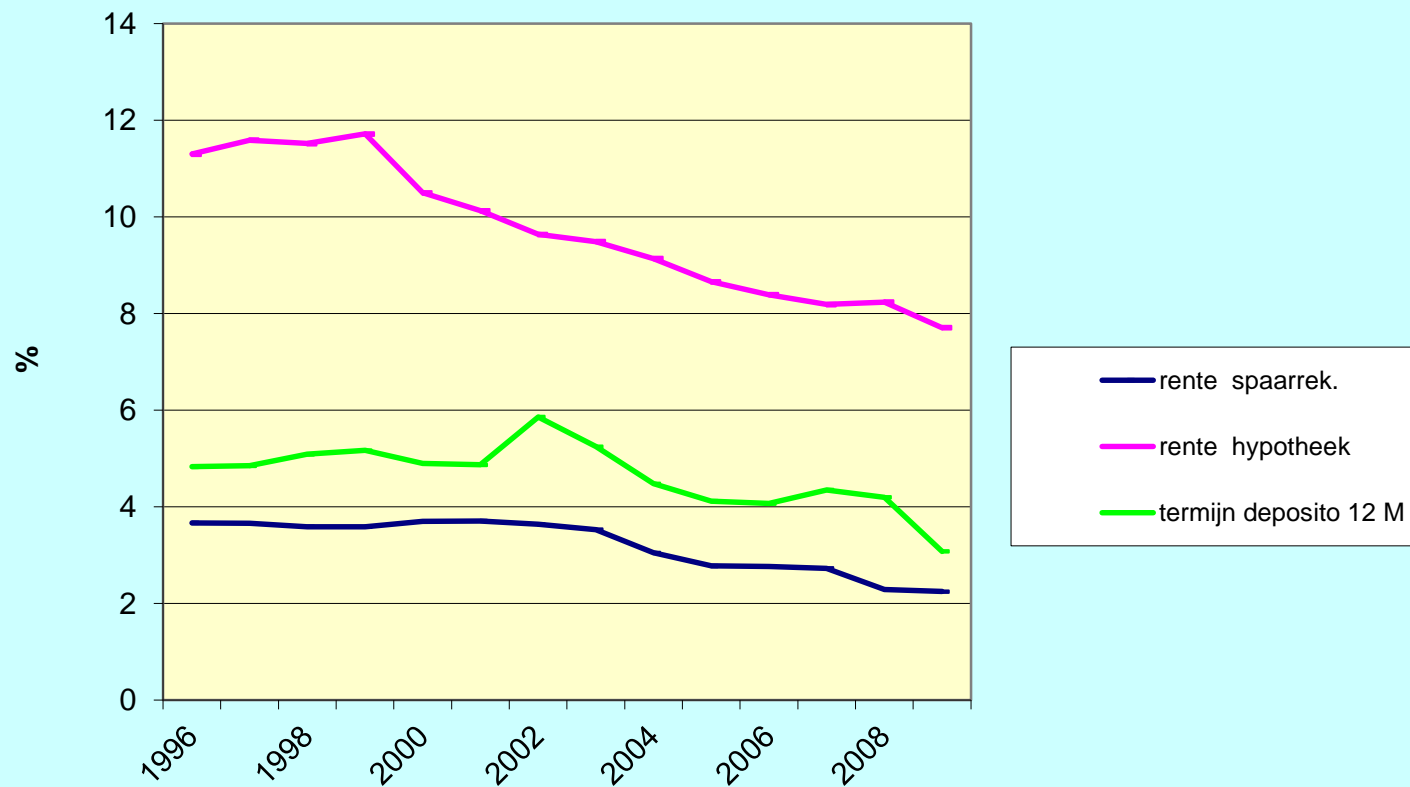

Hypothekaire leningen Bedrijven en Gezinnen (Curaçao en Bonaire) in duizenden guldens

Bron: Annual Report BNA 2008

Effectieve rente (spaar en hypotheekmarkt) Ned.Antillen

Bron: Annual Report BNA 2008
+internal data

Oorzaken van de stijging in uitstaande hypothekaire leningen en dalende rente

1. Concurrentie tussen banken onderling en na 1992 tussen banken en verzekeraars/pensioenfondsen.
2. Meer buitenlandse aanbieders op de lokale markt (vb. Euro-hypotheke en de negatieve effecten hiervan).
3. Structurele overliquiditeit in de lokale markt (kleinschaligheid en minder gediversifieerde aanbod van producten).
4. \$ hypotheke uit de VS.

2. Macro-prudentieel kader bankensector in de Ned. Antillen.

Macroprudential indicators

Neth. Antilles (I)

	2008-II	2008-III	2008-IV	2009-I	2009-II
Capital adequacy					
Total capital/total assets	9.8%	9.9%	10.0%	9.9%	10.2%
Asset quality					
Non-performing loans / total loans	4.4%	3.5%	4.1%	4.3%	4.7%
Provision for loan losses / non-performing loans	63.6%	78.8%	65.5%	64.3%	57.3%

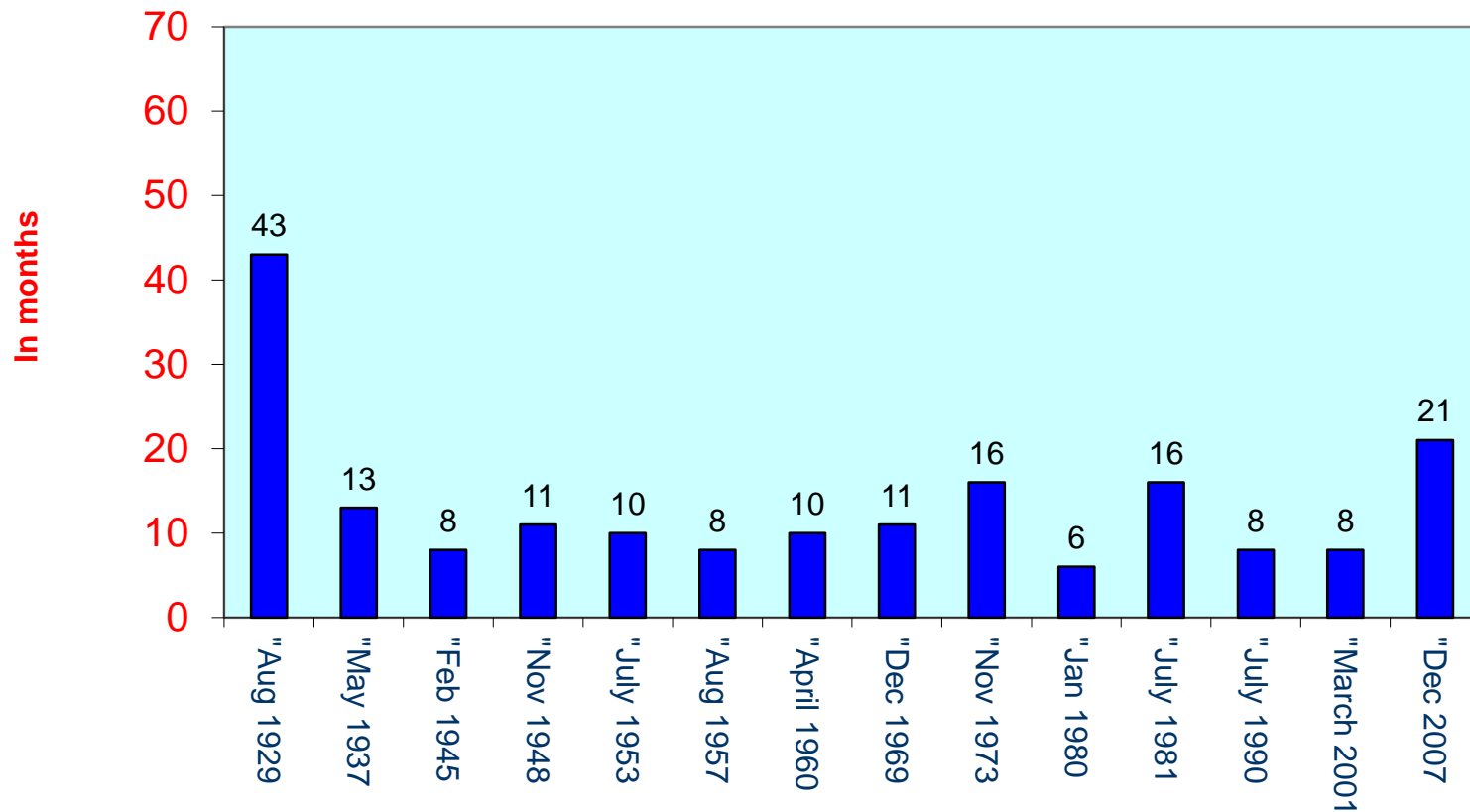
Macroprudential indicators

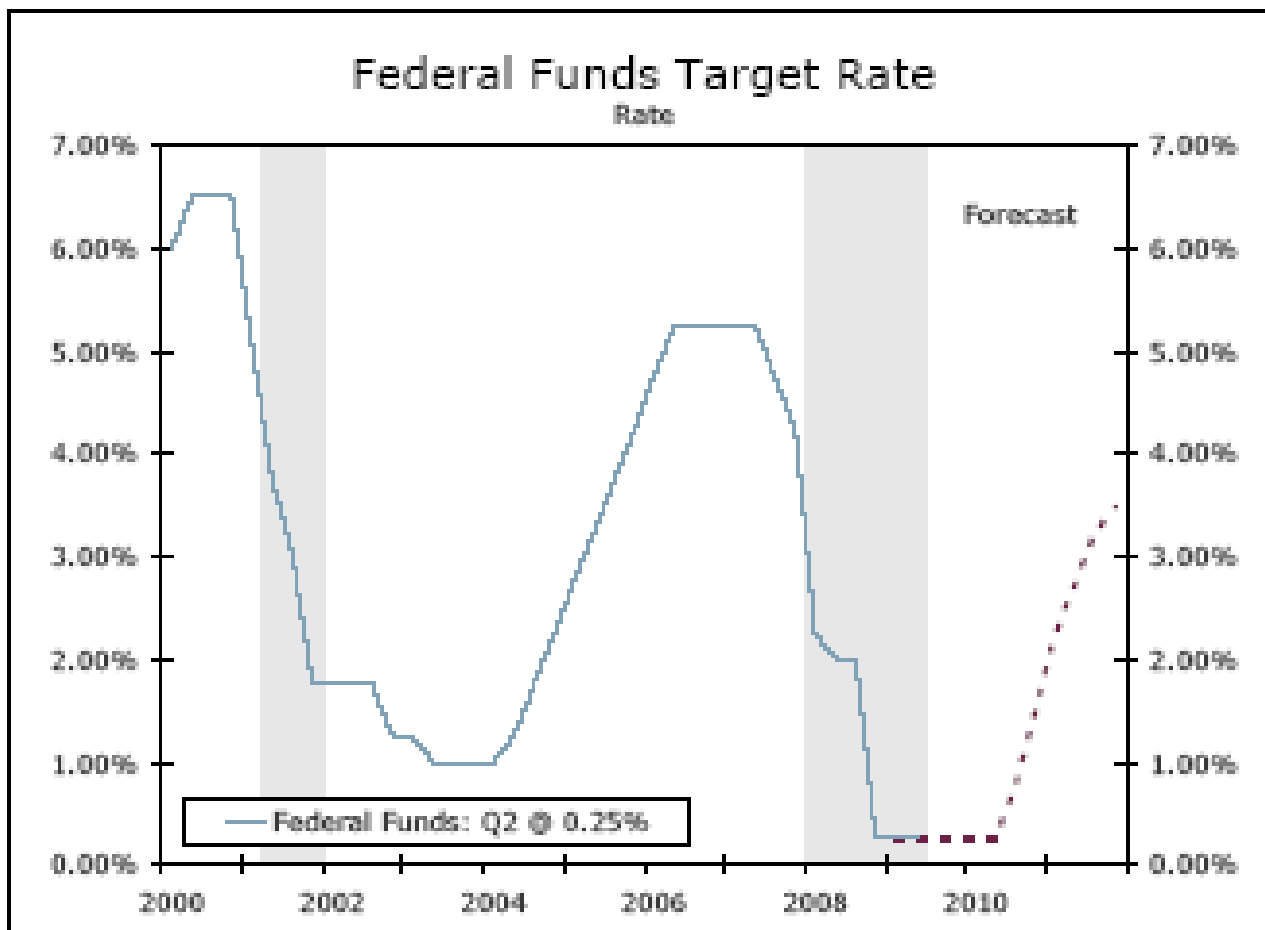
Neth. Antilles (con't)

	2008-II	2008-III	2008-IV	2009-I	2009-II
Earnings					
Gross-earnings-assets-yield	7.0%	6.7%	6.3%	6.2%	6.1%
Net interest margin	4.5%	4.4%	4.1%	4.1%	4.1%
Return-on-assets	2.3%	2.1%	2.2%	2.2%	1.9%
Liquidity					
Total loans / total deposits	61.1%	62.7%	63.4%	63.1%	64.1%

3. Economische ontwikkeling in de regio en bij onze belangrijkste handelspartners.

Length of recession in the USA Source National Bureau of Economic Research Month

Wells Fargo Securities, LLC

Nederlandse Antillen versus de Regio

Reële groei BBP (%)

	2007	2008	2009
Bahamas	0.7	-1.7	-3.9
Barbados	3.4	0.2	-3.0
Dominicaanse Republiek	8.5	5.3	0.5
Jamaica	1.5	-1.0	-3.6
Trinidad & Tobago	4.6	2.3	-0.8
Nederlandse Antillen	3.8	2.0	0.8
Aruba	0.4	-2.5	-5.5

Bronnen: IMF, World Economic Outlook, Oktober 2009; Centrale Bank Aruba.

Nederlandse Antillen versus de Regio

Werkloosheid (in % beroepsbevolking)

	2006	2007	2008
Bahamas	7.6	7.9	8.7
Barbados	8.7	7.4	8.3
Dominicaanse Republiek	16.2	15.6	14.0
Jamaica	10.3	9.9	11.1
Trinidad & Tobago	6.2	5.6	5.0
Nederlandse Antillen	13.2	11.5	9.7
Aruba	9.3	7.1	6.9

Bronnen: ; Economic Commission for Latin America and the Caribbean (ECLAC), Centrale Bank Aruba (estimates).

Famous Quotes

"An economist is an expert who will know tomorrow why the things he predicted yesterday didn't happen today".

Dr. Laurence J. Peter

4. “Stress testing” en de resultaten in de VS en Ned.Antillen.

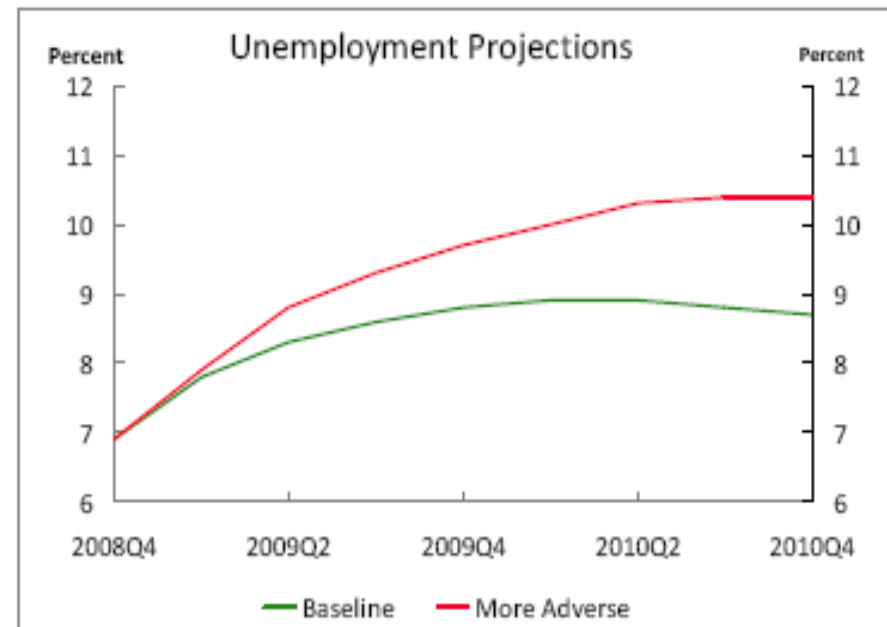
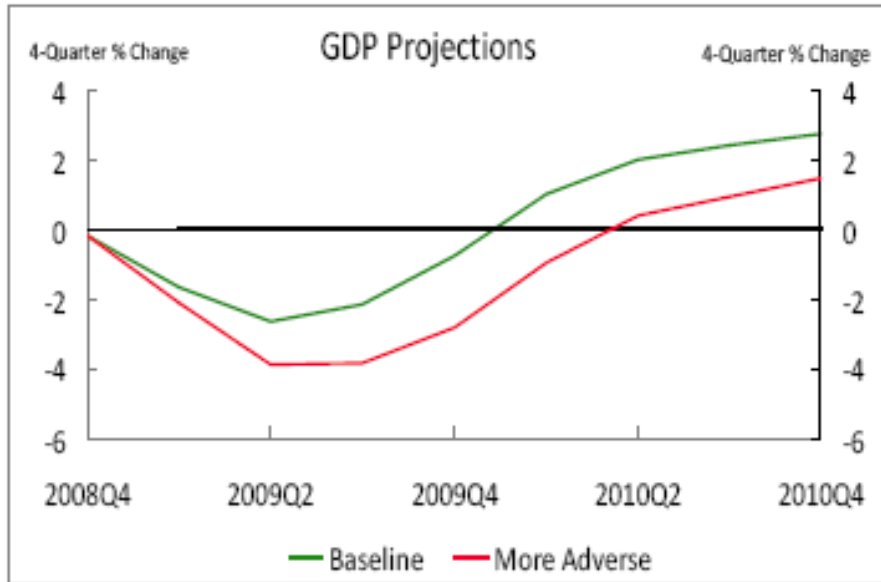
Doel van de "stress testing" ("Capital Assessment Program")

- Grote bank(instellingen) in de VS
- Elke instelling is verplicht in coördinatie met de toezichthouders in het land een **diepgaande analyse** te doen van:
 - Mogelijke verliezen op de leningen portefeuille
 - Mogelijke verliezen door rente wijzigingen en de invloed hiervan op de handelsportefeuille (markt risico) en het rentemarge bedrijf (rendements-risico) voor de instelling
 - Invloed van "off-balance sheet" verplichtingen
 - Invloed van andere latente verplichtingen
- Resultaten bepalen onder 2 scenario's

“Interagency Supervisory Capital Assessment Program”

- “Stress testing” wordt gecoördineerd door het IMF voor de 19 grootste banken in de V.S. (Mei 2009)
- Deze 19 banken vertegenwoordigen twee derde deel (2/3) van alle bancaire activa in de V.S.
- “Stress testing” richt zich op 3 belangrijke aandachtsgebieden:
 1. Voldoende beschikbare Kapitaal? (“capital adequacy”)
 2. Effectieve liquiditeit beheersing?
 3. Effectieve risico beheersing?

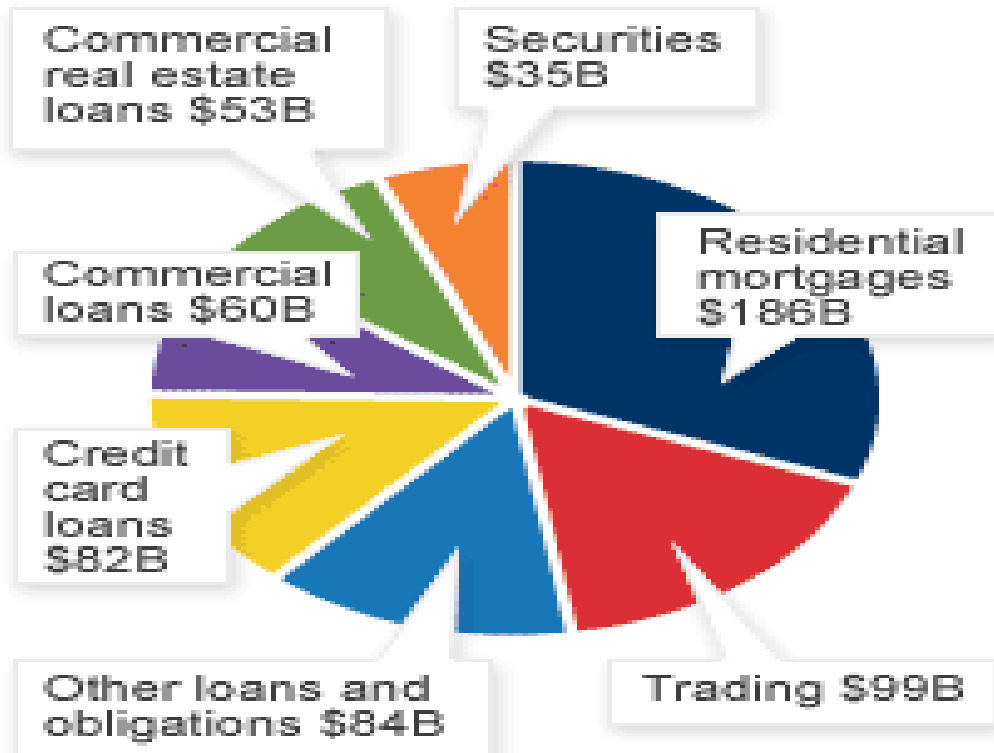
"Base-line" vs "More Adverse" scenario

Losses lurking within?

U.S. weighs risk of future losses under a 'more adverse scenario'

Total losses \$599B

SOURCE: FEDERAL RESERVE

A. Kapitaalsvereiste (“Capital Adequacy”)

Resultaten “stress testing” door IMF (Mei 2009)

Alle onderzochte banken hadden een tekort van circa US\$75 miljard

1.	Bank of America:	33.9 mrd.
2.	Wells Fargo:	13.7 mrd.
3.	GMAC:	11.5 mrd.
4.	Citigroup:	5.5 mrd.
5.	Regional Financial:	2.5 mrd.
6.	Sun Trust:	2.2 mrd.
7.	Key Corp:	1.8 mrd.

A. Kapitaalvereiste (“Capital Adequacy”) vervolg.

Resultaten “stress testing” door IMF (Mei 2009)

8.	Morgan Stanley:	1.8 mrd.
9.	Fifth Third:	1.1 mrd.
10.	PNC:	0.6 mrd.
11. American Express, 12. BB&T, 13. Bank of New York Mellon, 14. Capital One, 15. Goldman Sachs, 16. JP Morgan Chase, 17. Metlife, 18. State Street, and 19. US Bancorp zijn voldoende gekapitaliseerd.

“Stress-testing” macro kader voor banken Ned. Antillen

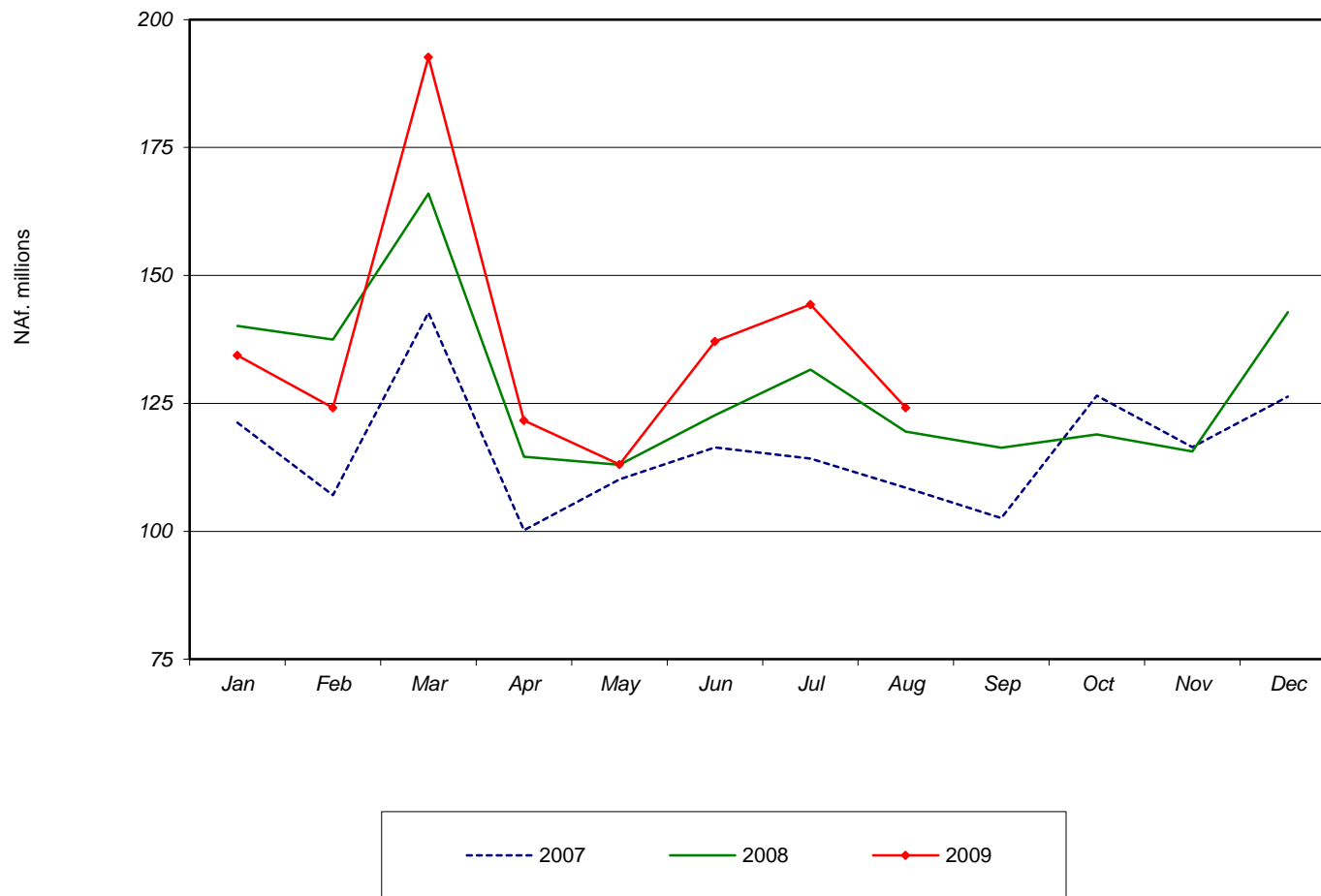
Financial Soundness Indicators

Ned. Antillen

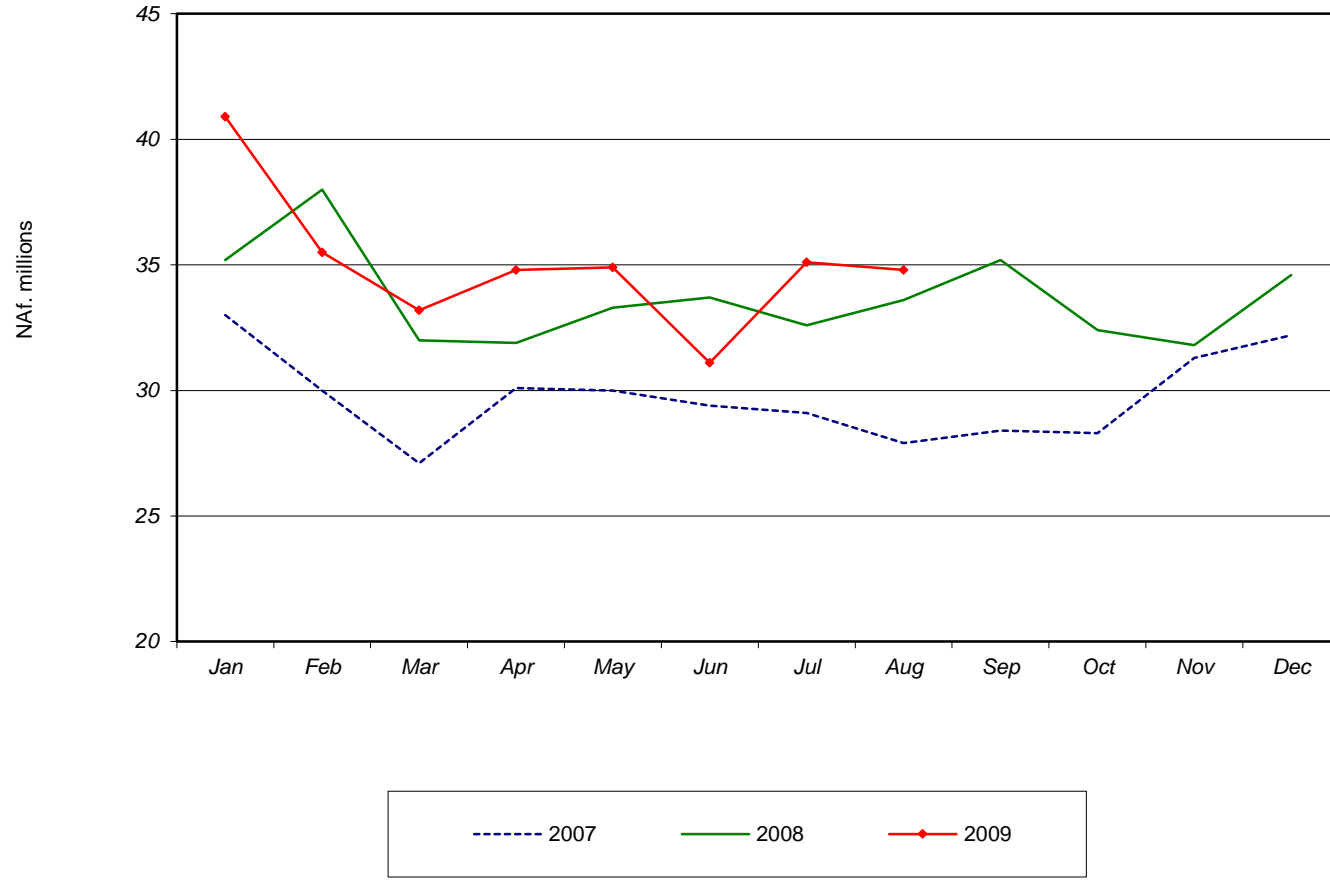
	Pre-Ranking	Post-Ranking
Capital Adequacy		
CAR = Total capital/risk weighted assets	1.7	1.8
Asset Quality		
NPL's (gross)/total loans	1.1	1.1
Provisions/NPL's	1.6	1.6
(NPL's – provisions)/capital	1.0	1.0
FX-loans/total loans	2.7	2.6
RWA/total assets	2.9	3.0
Profitability		
ROA (after tax)	1.9	3.3
ROE (after tax)	2.0	3.3
Liquidity		
Liquid assets/total assets	1.6	2.1
Liquid assets/short-term liabilities	1.4	2.2
Sensitivity to market risk		
Net FX-exposure/capital	2.2	2.2

5. Ontwikkeling in de kerneconomische grootheden 2007-2009

Belastinginkomsten gezamenlijke overheid

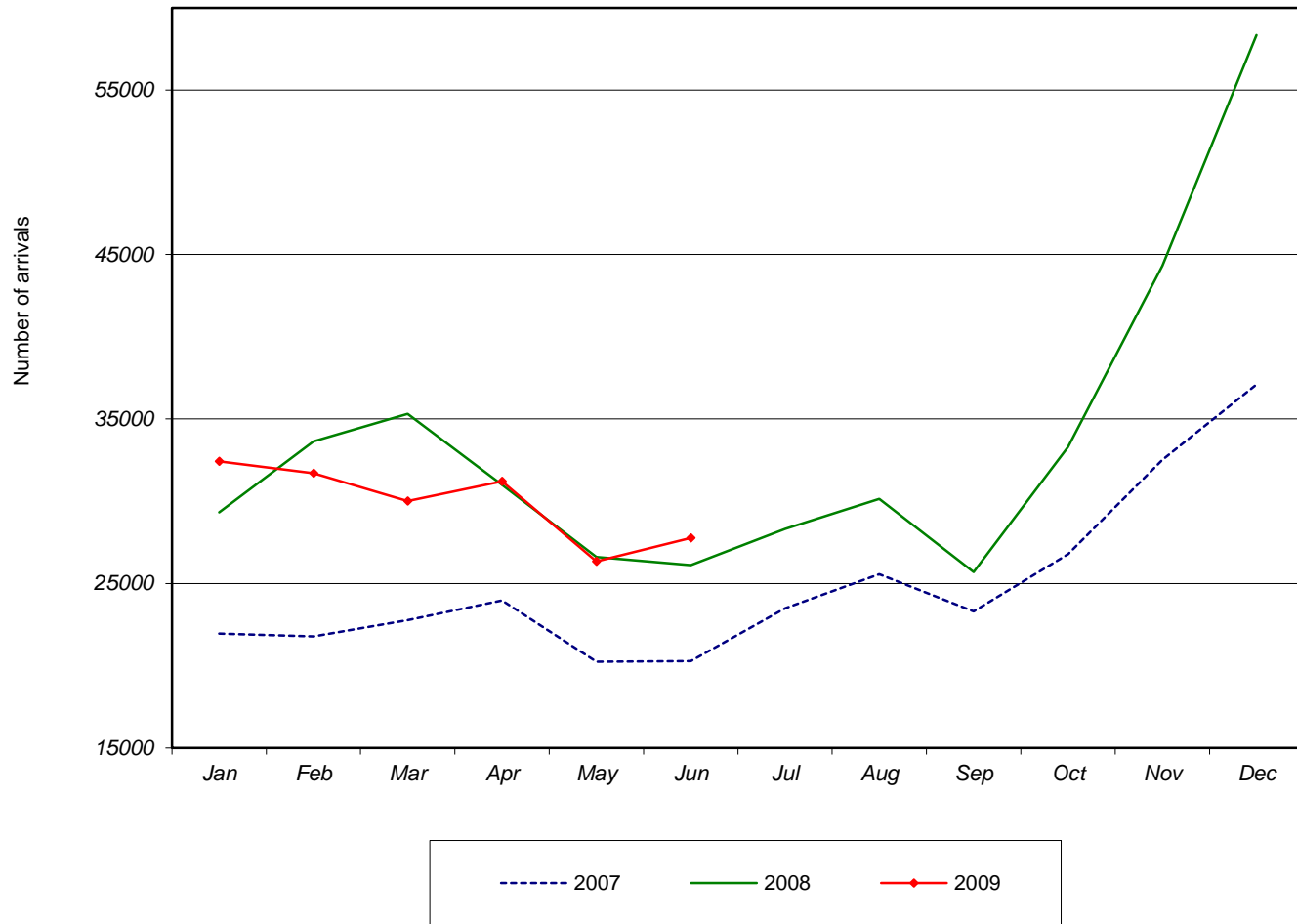
Omzetbelasting (nominal)

Bezettingsgraad hotels Curaçao

Visitor Arrivals Curaçao

Visitor Arrivals St. Maarten

Bezettingsgraad hotels St. Maarten

6. Afronding/ conclusies

- Bonusdiscussie
- Falend toezicht
- Samenwerking op alle terreinen van groot belang op het gebied van toezicht vooral bij mega-instellingen.
- Verkeerde inschatting en beoordeling van verschillende risico categorieën bij instellingen. (falend risicomanagement)
- Kleine economieën in de regio: zijn relatief goed doorgekomen uit de crisis?.
- “What goes will come down”

Bonus discussie voor die instellingen die een financiële ondersteuning van de overheid hebben.

- Verenigde Staten.
 - Voorstel president Obama :
 - Variabele beloning maximaal 250 duizend dollar
 - Vaste beloning maximaal 250 duizend dollar
- Nederland.
 - Balkenende norm (181 duizend euro per jaar)
 - Variabele beloning = maximaal 1 x vaste beloning (Code Bankiers ingaande 1 jan. 2010)
 - Vertrekpremie bestuurders is maximaal 1 x de vaste beloning. Vb. Vertrekpremie M.Tillemant van ING-bank
- Voorstel EU landen voor de G-20 landen
 - Willen uniforme en harde afspraken over toekennen van bonussen aan bankiers

Famous Quotes

Formule kredietcrisis:

" (slechte leningen + *herverpakken van hypotheken* + *doorverkopen*) x *bonus* = kredietcrisis"

Jeroen v.d.Veer
Ex-CEO Shell

Vragen?